

Pytania na temat Euro

1. Od kiedy na terenie Unii Europejskiej zaczęła funkcjonować unia walutowa?

Unia walutowa, która jest główną częścią Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW), zaczęła funkcjonować 1 stycznia 1999 r. w momencie wprowadzenia euro do obiegu bezgotówkowego.

2. Jakie warunki trzeba było spełnić, by móc wprowadzić euro?

Kraje zainteresowane przyjęciem wspólnej waluty musiały spełnić 5 tzw. kryteriów zbieżności, tj.:

- mieć inflację nie wyższą niż o 1,5 punktu procentowego od średniej stopy inflacji w trzech krajach UE, gdzie inflacja była najniższa,
- mieć długoterminowe stopy procentowe nie przekraczające o więcej niż o 2 punkty procentowe średniej stóp procentowych w 3 krajach UE o najniższej inflacji,
- mieć deficyt budżetowy nie wyższy niż 3% PKB,
- mieć dług publiczny nie większy niż 60% PKB,
- mieć stabilny kurs wymiany w okresie ostatnich 2 lat, poprzedzających decyzję o członkostwie.

3. Które kraje Unii Europejskiej spełniły kryteria zbieżności i wprowadziły euro?

Od 1 stycznia 1999 r. euro wprowadziło 11 spośród 15 państw: Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia, Włochy.

Dwunastym członkiem UE, który wprowadził euro była Grecja - od 1 stycznia 2001 r., a trzynastym, Słowenia - od 1 stycznia 2007 r. 1 stycznia 2008 r. euro wprowadziły Cypr i Malta, natomiast 1 stycznia 2009 r. – Słowacja. Od tego dnia strefa euro obejmuje szesnaście państw członkowskich

4. Czy dla kraju członkowskiego Unii Europejskiej wprowadzenie euro jest obligatoryjne?

Zgodnie z Traktatem o Unii Europejskiej (tzw. Traktatem z Maastricht) każdy kraj członkowski UE jest zobowiązany dążyć do spełnienia kryteriów zbieżności i wprowadzenia euro. Dotyczy to więc także nowych członków Unii. Jedynie Wielka Brytania i Dania uzyskały na mocy Traktatu prawo do pozostania poza unią walutową.

5. Czy strefa euro jest organizacją zamkniętą?

Nie, każdy kraj członkowski Unii Europejskiej, który spełni kryteria zbieżności, może i powinien wprowadzić euro.

6. Czy Polska będzie mogła wprowadzić euro?

Polska jest zobowiązana do wprowadzenia euro na mocy Traktatu ustanawiającego Wspólnotę Europejską i Traktatu Akcesyjnego.

7. Czy to oznacza, że polski złoty zostanie za kilka lat zastąpiony przez euro?

Tak.

8. Jakie są główne ekonomiczne korzyści z wprowadzenia euro?

Oczekiwanyymi korzyściami z UGW są w głównej mierze:

- wyeliminowanie niepewności co do kształtowania się kursów walutowych powinno ułatwić podejmowanie racjonalnych, długoterminowych decyzji ekonomicznych i tym samym umożliwić bardziej efektywną alokację zasobów,
- integracja i większa efektywność rynków finansowych,
- obniżka kosztów transakcyjnych dzięki eliminacji kosztów wymiany walut oraz kosztów transakcji

- zabezpieczających przed ryzykiem kursowym w obrębie walut strefy euro,
- większa przejrzystość cen,
- stopniowe wyrównywanie się cen na te same produkty we wszystkich krajach unii walutowej.

9. Jakie są wymierne koszty wprowadzenia euro?

Do wymiernych kosztów wprowadzenia euro należą:

- koszty adaptacji do euro systemów informatycznych oraz procesów operacyjnych,
- koszty szkolenia pracowników oraz partnerów biznesowych,
- koszty adaptacji urządzeń posługujących się gotówką (bankomaty, automaty do sprzedaży towarów itd.),
- utrata przez banki części dochodów z transakcji na rynku walutowym.

10. Jakie są niewymierne koszty związane z euro?

Do niewymiernych kosztów wprowadzenia euro należą:

- utrata kontroli narodowej nad polityką monetarną oraz polityką kursu walutowego,
- utrata możliwości emisji własnej waluty.

11. Jakie korzyści dla polskich podmiotów gospodarczych ma wprowadzenie euro?

Pojawienie się euro jest znaczącym wydarzeniem dla tych przedsiębiorstw, dla których handel międzynarodowy oraz międzynarodowe operacje finansowe, prowadzone zwłaszcza z partnerami ze strefy euro, odgrywają istotną rolę, ponieważ:

- euro staje się walutą kontraktów i płatności oraz walutą, w której mogą być zaciągane kredyty, jak również emitowane instrumenty dłużne,
- zmniejszają się koszty transakcyjne, ponoszone wcześniej przy sprzedaży i zakupie 16 walut narodowych, oraz związane z operacjami zabezpieczającymi przed ryzykiem kursowym,
- zmniejszają się koszty prowadzenia rachunków walutowych,
- pojawia się szersza oraz korzystniejsza cenowo oferta usług bankowych,
- występuje większa przejrzystość cen, co oznacza łatwiejszy wybór zagranicznych dostawców i odbiorców - prościej jest porównywać oferty.

12. Jaki wpływ na rynek papierów wartościowych ma pojawienie się euro?

Pojawienie się euro zwiększa możliwość inwestowania bez ryzyka walutowego.

Fundusze emerytalne, inwestycyjne, towarzystwa ubezpieczeniowe oraz zarządzający inwestycjami w przedsiębiorstwach, którzy dotąd ze względów regulacyjnych musieli inwestować przeważającą część swych portfeli w krajowe papiery wartościowe, mają teraz swobodę inwestowania w papiery wyemitowane w całej strefie euro.

13. Komu przysługuje prawo emisji euro?

Prawo do emisji przysługuje wyłącznie EBC.

Za produkcję banknotów euro odpowiedzialny jest Europejski Bank Centralny, który może powierzyć realizację tego zadania wybranym państwom z krajów strefy euro. Za bicie monet odpowiedzialne są kraje członkowskie strefy euro.

14. Czy Europejski Bank Centralny ustalił poziom kursu euro i pasmo jego dopuszczalnych wahań w stosunku do dolara amerykańskiego?

EBC nie ustalił pożądanego poziomu kursu euro i pasma jego dopuszczalnych wahań w stosunku do pozostałych głównych walut, w tym zwłaszcza do dolara amerykańskiego. Kurs euro kształtowany jest przez rynek.

15. Co wpływa na poziom oprocentowania euro?

Poziom stóp procentowych dla krajów strefy euro określany jest przez Europejski Bank Centralny na takim poziomie, aby zapewnić w średnim okresie poziom inflacji nie przekraczający 2% rocznie.

16. Od kiedy można używać waluty euro?

W okresie od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2001 r., zwanym okresem przejściowym, euro występowało jedynie w formie bezgotówkowej. W okresie tym obowiązywała zasada "brak nakazu, brak zakazu" umożliwiająca podmiotom gospodarczym i osobom prywatnym swobodę wyboru waluty przy dokonywaniu transakcji - w euro lub w walucie narodowej. Od 1 stycznia 2002 r. euro pojawiło się w obiegu gotówkowym.

17. Czy swobodę wyboru w okresie przejściowym waluty narodowej kraju UGW lub euro miały także banki?

Banki tej swobody nie miały. Musiały one:

- od 1 stycznia 1999 r. dokonywać wszelkich płatności międzybankowych wyłącznie w euro,
- realizować zlecenia swych klientów w takiej walucie, jakiej sobie klienci zażyczą.

18. Co stało się na terenie UGW po wprowadzeniu euro z istniejącymi kontraktami, zawartymi w walutach narodowych?

Warunki istniejących kontraktów, zawartych na prawie któregoś z krajów członkowskich Unii Europejskiej, pozostały niezmienione, a kontrakty były nadal ważne. Zmieniła się tylko waluta, w jakiej kontrakty te były wyrażone, oraz wartość kontraktu, wynikająca z przeliczenia na euro. Zamiana walut narodowych na euro nie dała żadnych podstaw stronom kontraktu do jego modyfikowania ani tym bardziej do anulowania.

19. Jakie są kursy walut narodowych krajów UGW do euro i od kiedy obowiązują?

Od chwili rozpoczęcia trzeciego etapu UGW waluty narodowe utraciły swój byt samoistny i stały się jedynie narodowym wyrażeniem euro.

Kursy walut narodowych do euro są kursami sztywnymi i ostatecznymi, obowiązują od 1 stycznia 1999 r. (w przypadku Grecji - od 1 stycznia 2001 r., w przypadku Słowenii - od 1 stycznia 2007 r., w przypadku Cypru i Malty - od 1 stycznia 2008 r., a w przypadku Słowacji - od 1 stycznia 2009 r.)

Wynoszą one:

- 1 Euro (EUR) = 13,7603 szylinga austriackiego (ATS)
- 1 Euro (EUR) = 40,3399 franka belgijskiego (BEF) i luksemburskiego (LUF)
- 1 Euro (EUR) = 5,94573 marki fińskiej (FIM)
- 1 Euro (EUR) = 6,55957 franka francuskiego (FRF)
- 1 Euro (EUR) = 166,386 pesety hiszpańskiej (ESP)
- 1 Euro (EUR) = 2,20371 guldena holenderskiego (NLG)
- 1 Euro (EUR) = 0,787564 funta irlandzkiego (IEP)
- 1 Euro (EUR) = 1,95583 marki niemieckiej (DEM)
- 1 Euro (EUR) = 200,482 eskudo portugalskiego (PTE)
- 1 Euro (EUR) = 1936,27 lira włoskiego (ITL)

- 1 Euro (EUR) = 340,750 drachmy greckiej (GRD)
- 1 Euro (EUR) = 239,640 tolarów słoweńskich (SIT)
- 1 Euro (EUR) = 0,585274 funta cypryjskiego (CYP)
- 1 Euro (EUR) = 0,429300 liry maltańskiej (MTL)
- 1 Euro (EUR) = 30,1260 koron słowackich (SKK)

20. Czy można było dokonywać bezpośrednich przeliczeń między walutami narodowymi strefy euro?

Nie, obowiązywała metoda trójkąta, tzn. przeliczania przez euro. Dla przykładu, aby zamienić marki niemieckie na franki belgijskie, trzeba było przeliczyć marki na euro, a następnie euro na franki, przy użyciu kursów sztywnych:

np. zamiana 100 DEM na BEF:

1. $100 \text{ DEM} \div 1,95583 = 51,129188 \text{ EUR}$
2. $51,129188 \text{ EUR} \times 40,3399 = 2062,5463310 \text{ BEF}$ czyli 2.062,55 BEF.

21. Czy przy przeliczeniach obowiązywały jeszcze jakieś inne zasady?

Tak.

1. Kurs walut narodowych do euro został określony za pomocą 6 znaczących cyfr i w tej postaci musi być używany do przeliczeń. Nie wolno go zaokrąglić. W przypadku gdy kurs waluty zaczyna się od zera, to 6 miejsc znaczących oznaczało 6 miejsc po przecinku.
2. Za każdym razem należy stosować kurs danej waluty do euro, a więc np.
 - 1 EUR = 1,95583 DEM
 - 1 EUR = 0,787564 IEP
 - 1 EUR = 1936,27 ITL.
 Nie wolno posługiwać się odwrotnością tych kursów.
3. Kwoty walut otrzymane z przeliczenia należy zaokrąglić w dół (przy końcówce 1-4) lub w górę (przy końcówce 5-9) do najbliższej najmniejszej jednostki pieniężnej, a więc 1 centa, 1 feniga, 1 centyma itd.

22. Jak jest notowany kurs złotego do euro?

Kurs złotego do euro jest notowany w postaci $1 \text{ EUR} = x \text{ PLN}$.

Nie można stosować relacji odwrotnej $1 \text{ PLN} = x \text{ EUR}$.

23. Kiedy euro pojawiło się w obrocie gotówkowym i w jakiej postaci?

Gotówkowe euro pojawiło się 1 stycznia 2002 r. Do obiegu wprowadzono 7 banknotów o nominałach 5, 10, 20, 50, 100, 200 i 500 euro oraz 8 monet o nominałach 1, 2, 5, 10, 20 i 50 centów oraz 1 i 2 euro.

24. Czy banknoty euro są identyczne w każdym z krajów członkowskich UGW?

Tak.

25. Czy monety euro są identyczne w każdym z krajów członkowskich UGW?

Nie. Awers jest taki sam we wszystkich krajach¹, rewers wygląda inaczej w każdym z krajów.

¹ Na podstawie decyzji Rady UE z 7 czerwca 2005 r. zmieniona została wspólna strona monet euro na nominałach 1 i 2 euro oraz 10, 20 i 50 centów – uwidoczniła Unię Europejską po rozszerzeniu.

26. Czy w obiegu są we wszystkich krajach UGW wszystkie nominały banknotów i monet euro?

Tak. Euro jest prawnie uznanym środkiem płatniczym we wszystkich krajach unii walutowej.

27. Jak długo trwał w krajach UGW okres podwójnego obiegu pieniądza gotówkowego?

W przypadku pierwszych dwunastu krajów strefy euro okres podwójnego obiegu waluty narodowej i euro trwał nie dłużej niż do 28 lutego 2002 r. Cztery państwa okres ten jeszcze skróciły: Niemcy do 31 grudnia 2001 r. (choć w praktyce możliwe było posługiwanie się markami niemieckimi do 28 lutego 2002 r.), Holandia do 27 stycznia 2002 r., Irlandia 9 lutego 2002 r. i Francja 17 lutego 2002 r. W Słowenii okres podwójnego obiegu tołara i euro trwał od 1 do 14 stycznia 2007 r., w przypadku Cypru i Malty – od 1 do 31 stycznia 2008 r., a w przypadku Słowacji – od 1 do 16 stycznia 2009 r.

28. Czy w okresie podwójnego obiegu było można realizować na obszarze UGW płatności bezgotówkowe walutami narodowymi krajów UGW?

Nie. Począwszy od 1 stycznia 2002 r. (w przypadku Słowenii - od 1 stycznia 2007 r., w przypadku Cypru i Malty – od 1 stycznia 2008 r., a w przypadku Słowacji – od 1 stycznia 2009 r.) euro w sposób ostateczny zastąpiło waluty narodowe krajów UGW w dokonywaniu płatności bezgotówkowych. Od tego dnia wszystkie podmioty gospodarcze musiały przestawić się na stosowanie euro w obrocie bezgotówkowym.

29. Czy czek wystawiony w walucie narodowej kraju członkowskiego UGW przed 1 stycznia 2002 r. był ważny po tym terminie?

Czeki wystawione w walucie narodowej do 31 grudnia 2001 r., a przedstawione do realizacji od 1 stycznia 2002 r. były ważne, a za przeliczenie ich na euro banki w krajach UGW nie pobierały dodatkowych opłat.

30. Czy można jeszcze wymieniać banknoty i monety narodowe krajów UGW na euro?

Banknoty i monety narodowe krajów UGW można jeszcze wymieniać na euro w niektórych bankach centralnych państw członkowskich UGW.

31. Od kiedy euro w sposób obligatoryjny zastąpiło waluty narodowe jako waluta rachunku bankowego?

Od 1 stycznia 2002 r. (w przypadku Słowenii - od 1 stycznia 2007 r., a w przypadku Cypru i Malty – od 1 stycznia 2008 r.).

32. Czy przy zamianie w Polsce walut narodowych na euro została zachowana ciągłość kontraktów?

Tak. Sama zmiana waluty nie mogła być podstawą do modyfikacji ani anulowania kontraktu.

33. Do kiedy na terenie Polski były akceptowane waluty narodowe 12 krajów UGW jako gotówkowy środek płatniczy?

Pieniądz narodowy 12 krajów UGW był akceptowany na terytorium Polski jako gotówkowy środek płatniczy jedynie do 28 lutego 2002 r.

34. W jakim terminie było można wymienić w Polsce banknoty i monety 12 walut narodowych na banknoty i monety euro?

Od 1 stycznia do 31 grudnia 2002 r.

Słowenia jest pierwszym państwem strefy euro, której monety, poza własną stroną narodową, mają również zmodyfikowaną wspólną stronę monet euro. Od 2008 r. nowe wspólne awersy są stosowane dla nowo wyemitowanych monet euro we wszystkich państwach strefy euro. Dotychczasowe monety euro będące w obiegu są nadal ważne.

35. Czy po 31 grudnia 2002 r. banknoty i monety 12 walut narodowych stały się w Polsce bezużytecznymi kawałkami papieru i metalu?

Nie. Istnieje możliwość odsprzedania ich w polskich bankach. Każdy bank samodzielnie decyduje, jak długo i po jakiej cenie będzie skupował waluty narodowe.

36. Od kiedy polski klient bankowy mógł podjąć ze swego rachunku walutowego gotówkę euro?

Od 1 stycznia 2002 r.

37. Czy od 1 stycznia 2002 r. waluty narodowe 12 państw strefy euro było można wymienić na euro w kantorze?

Nie. Kantory sprzedają i kupują waluty obce, w tym (od 1 stycznia 2002 r.) euro, za złotówki.

38. Przez jak długi okres po 1 stycznia 2002 r. można było kupić i sprzedać w kantorze walutę narodową państw strefy euro?

Z chwilą utraty przez daną walutę statusu prawnego środka płatniczego ustaje możliwość handlowania nią przez kantory. Oznacza to, że po raz ostatni można było w kantorze kupić lub sprzedać:

- markę niemiecką 31.12.2001 r.,
- guldena holenderskiego 27.01.2002 r.,
- funta irlandzkiego 9.02.2002 r.,
- franka francuskiego 17.02.2002 r.,
- franka belgijskiego, drachmę grecką, pesetę hiszpańską, lira włoskiego, franka luksemburskiego, szylinga austriackiego, eskudo portugalskie oraz markę fińską 28.02.2002 r.,
- tolara słoweńskiego 14 stycznia 2007 r.,
- funta cypryjskiego oraz lirę maltańską 31 stycznia 2008 r.
- koronę słowacką 16 stycznia 2009 r.

39. Czy w Polsce euro zastąpi złotego w obiegu gotówkowym od pierwszej chwili polskiego członkostwa w strefie euro?

Decyzja w tej sprawie nie została jeszcze podjęta. Unijne ustawodawstwo dopuszcza trzy alternatywne scenariusze wprowadzania euro w nowych państwach członkowskich UGW:

- scenariusz przewidujący okres przejściowy pomiędzy przyjęciem euro najpierw w formie bezgotówkowej, a następnie gotówkowej (tak jak to miało miejsce w przypadku pierwszych 12 państw członkowskich strefy euro)
- scenariusz "big bang" przewidujący jednoczesne wprowadzenie euro do obiegu bezgotówkowego i gotówkowego (bez okresu przejściowego),
- scenariusz "big bang" połączony z okresem stopniowego wycofywania waluty krajowej z obiegu bezgotówkowego (tzw. okresem "phasing-out"), podczas którego możliwe byłoby używanie odniesień do polskiego złotego w niektórych nowych instrumentach prawnych.

Decyzja o wyborze jednego z powyższych scenariuszy będzie należała do państwa wprowadzającego euro.

40. Czy w Polsce będziemy mieli do czynienia z okresem podwójnego obiegu złotego i euro?

Tak. Można przyjąć, że długość tego okresu będzie wynikała z praktycznych potrzeb sprawnego przeprowadzenia wymiany polskiej waluty na wspólną walutę europejską.

Słowniczek

Euro

Euro to nowa waluta europejska, która na mocy Traktatu o Unii Europejskiej (tzw. Traktatu z Maastricht) zaczęła obowiązywać na obszarze 11 państw członkowskich UE od dnia 1 stycznia 1999 r. 1 stycznia 2001 r. do strefy euro dołączyła Grecja. W okresie przejściowym, tj. do 31 grudnia 2001 r., euro było używane wyłącznie w obrocie bezgotówkowym, równoległe z 12 walutami narodowymi krajów członkowskich UGW. Od dnia 1 stycznia 2002 r. euro pojawiło się w obrocie gotówkowym, początkowo równoległe z walutami narodowymi. Okres podwójnego obiegu trwał maksymalnie do 28 lutego 2002 r. w zależności od kraju. W tym czasie rozpoczęło się wycofywanie z obiegu banknotów i monet walut narodowych. Po tym okresie euro stało się jedynym środkiem płatniczym na obszarze UGW. W dniu 1 stycznia 2007 r. euro wprowadziła Słowenia, w dniu 1 stycznia 2008 r. Cypr i Malta, a w dniu 1 stycznia 2009 r. Słowacja. Okres podwójnego obiegu tołara słoweńskiego i euro trwał od 1 do 14 stycznia 2007 r., funta cypryjskiego i euro oraz liry maltańskiej i euro – od 1 do 31 stycznia 2008 r., natomiast korony słowackiej i euro – od 1 do 16 stycznia 2009 r. Kodem walutowym euro jest EUR.

Europejska Wspólnota Węgla i Stali

Europejska Wspólnota Węgla i Stali (EWWiS) była pierwszą organizacją, od której rozpoczął się długi cykl tworzenia Wspólnot Europejskich. Została powołana na mocy Traktatu, podpisanego w Paryżu 18 kwietnia 1951 r. przez sześć państw europejskich (Republikę Federalną Niemiec, Francję, Włochy, Belgię, Holandię i Luksemburg), w celu wspólnego zarządzania zasobami węgla i stali. Traktat, który wszedł w życie 23 lipca 1952 r., został zawarty na okres 50-ciu lat. Zgodnie z Traktatem o połączeniu władz wykonawczych trzech Wspólnot, podpisanym 2 kwietnia 1965 r., EWWiS została włączona w jednolite wspólnotowe ramy instytucjonalne. 23 lipca 2002 r. Traktat o EWWiS wygasł. Tego samego dnia Rada UE przyjęła nowe rozporządzenie w sprawie pomocy państwa dla przemysłu węglowego.

Traktat o EWWiS zapewniał między innymi:

- swobodny przepływ produktów i swobodny dostęp do źródeł produkcji,
- stały nadzór nad rynkiem w celu uniknięcia zakłóceń, mogących wystąpić przy wprowadzeniu kontyngentów produkcyjnych,
- przestrzeganie zasad konkurencji i przejrzystości cen,
- wsparcie modernizacji sektora oraz jego restrukturyzacji.

Europejska Wspólnota Energii Atomowej

Europejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom) została powołana na mocy Traktatu podpisanego w Rzymie 25 marca 1957 r.

Po połączeniu władz wykonawczych trzech Wspólnot Traktat o Euratomie nadal obowiązuje. Niektóre postanowienia zostały zaktualizowane w Jednolitym Akcie Europejskim, i kolejnych traktatach rewizyjnych. Traktat Lizboński nie przewiduje uchylecia Traktatu o Euratomie.

Traktat o utworzeniu Euratomu przewidywał m.in. stworzenie i szybki rozwój przemysłu nuklearnego, jednakże ograniczono jego realizację (ze względu na specyfikę sektora, który dotyczył istotnych interesów państw członkowskich) do:

- rozwoju wspólnych badań, zwłaszcza w ramach wspólnych ośrodków badań naukowych,

- ustalania wspólnych norm ochrony sanitarnej ludności i pracowników sektora nuklearnego,
- udzielania pożyczek na urządzenia wykorzystujące energię atomową do celów cywilnych,
- uzgadniania i regulowania dostaw surowców i paliw nuklearnych użytkownikom z obszaru Wspólnoty,
- powołania w Luksemburgu służb kontroli bezpieczeństwa instalacji nuklearnych i nadzorowania wykorzystania tych instalacji do celów cywilnych.

Europejska Wspólnota Gospodarcza

Europejska Wspólnota Gospodarcza (EWG) została powołana w 1957 r. na mocy Traktatu Rzymskiego, zawartego przez sześć państw: Republikę Federalną Niemiec, Francję, Włochy, Belgię, Holandię i Luksemburg. Głównie osiągnięcie EWG, zwanej w okresie późniejszym Wspólnotą Europejską, to ustanowienie Jednolitego Rynku Wewnętrznego, opartego na wolnym przepływie towarów, usług, osób i kapitału między państwami członkowskimi. Uwieńczeniem integracji gospodarczej jest utworzenie unii walutowej.

Unia Europejska

Unia Europejska została ustanowiona na mocy Traktatu o Unii Europejskiej (tzw. Traktatu z Maastricht), podpisanego 7 lutego 1992 r. Oparta jest na trzech Wspólnotach Europejskich (EWWiS, Euratom, EWG).

Unia wspiera się na trzech filarach:

- **na pierwszy filar**, obejmujący przede wszystkim kwestie gospodarcze, składają się m.in.: unia gospodarcza i walutowa, unia celna, rynek wewnętrzny, wspólna polityka rolna, polityka strukturalna, polityka azylowa, wizowa i imigracyjna.
- **drugim filarem** jest wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa.
- **trzeci filar** obejmował zagadnienia z zakresu spraw wewnętrznych i wymiaru sprawiedliwości; po jego „uwspólnotowieniu” na mocy Traktatu Amsterdamskiego, został ograniczony do współpracy policyjnej i sądowej w sprawach karnych.

W skład UE wchodzi obecnie 27 krajów, tj. Austria, Belgia, Bułgaria, Cypr, Czechy, Dania, Estonia, Finlandia, Francja, Grecja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Litwa, Luksemburg, Łotwa, Malta, Niemcy, Polska, Portugalia, Rumunia, Słowenia, Słowacja, Szwecja, Wielka Brytania, Węgry i Włochy.

Traktat z Maastricht

7 lutego 1992 r. w Maastricht w Holandii kraje członkowskie Wspólnot Europejskich podpisały Traktat o Unii Europejskiej. W sferze gospodarczej wyznaczył on etapy tworzenia oraz podstawowe instytucje Unii Gospodarczej i Walutowej (UGW). Wprowadził obowiązek stabilizacji cen i unikania nadmiernych deficytów budżetowych, umocnienia niezależności narodowych banków centralnych. Utworzył Europejski Instytut Walutowy (potem przekształcony w Europejski Bank Centralny) i sformułował kryteria zbieżności, które muszą spełniać kraje aspirujące do członkostwa w strefie euro. Postanowił o wprowadzeniu od 1.01.1999 r. jednolitej waluty europejskiej euro.

Unia Gospodarcza i Walutowa

Unia Gospodarcza i Walutowa (UGW) (ang. Economic and Monetary Union - EMU) jest kontynuacją procesu integracji krajów europejskich.

Proces dochodzenia do UGW został podzielony na trzy etapy:

- **Pierwszy: do 31 grudnia 1993 r.** Zadaniem na tym etapie było pełne urzeczywistnienie jednolitego rynku wewnętrznego opartego na tzw. czterech swobodach (swobodzie przepływu towarów, usług, osób i kapitału na terenie UE).
- **Drugi: od 1 stycznia 1994 r. do 31 grudnia 1998 r.** Najważniejszym zadaniem na tym etapie było spełnienie przez państwa członkowskie kryteriów zbieżności warunkujących przystąpienie do trzeciego etapu UGW (w tym harmonizacja przepisów krajowych, ze szczególnym uwzględnieniem statutów narodowych banków centralnych), a także powołanie Europejskiego Instytutu Walutowego jako załączka Europejskiego Banku Centralnego.

- **Trzeci: od 1 stycznia 1999 r.** Z dniem rozpoczęcia trzeciego etapu została wprowadzona jednolita europejska waluta euro, zastępująca waluty narodowe, jednakże tylko w obiegu bezgotówkowym (do obiegu gotówkowego została wprowadzona 1 stycznia 2002 r.) oraz powstał Europejski System Banków Centralnych (ESBC).

W dniu 1 stycznia 1999 r. w skład UGW weszło 11 krajów członkowskich Unii Europejskiej - Austria, Belgia, Finlandia, Francja, Hiszpania, Holandia, Irlandia, Luksemburg, Niemcy, Portugalia i Włochy. 1 stycznia 2001 r. dwunastym członkiem UGW została Grecja, a 1 stycznia 2007 r. trzynastym - Słowenia. 1 stycznia 2008 r. euro wprowadziły Cypr i Malta, a 1 stycznia 2009 r. - Słowacja. Od tego dnia strefa euro obejmuje szesnaście państw członkowskich. Jednolitą politykę pieniężną na obszarze UGW prowadzi Europejski System Banków Centralnych.

Strefa euro

Strefa euro to zwyczajowa nazwa obszaru składającego się z tych państw UE, które przyjęły jednolitą walutę euro (obecnie 16 państw).

Europejski System Banków Centralnych

Europejski System Banków Centralnych funkcjonuje od 1 stycznia 1999 r. Składa się z Europejskiego Banku Centralnego (jako jednostki centralnej) oraz z narodowych banków centralnych krajów członkowskich Unii Europejskiej (jako jednostek uczestniczących). Prowadzi jednolitą politykę pieniężną dla strefy euro, której głównym celem jest stabilizacja cen. Do zadań ESBC należy m.in. prowadzenie operacji walutowych, utrzymywanie oficjalnych rezerw walutowych krajów członkowskich i zarządzanie nimi oraz zapewnienie właściwego funkcjonowania systemów płatniczych.

Eurosystem

Eurosystem stanowi tzw. twardy rdzeń ESBC. W skład Eurosystemu wchodzi Europejski Bank Centralny (jako jednostka centralna) oraz 16 banków centralnych państw członkowskich UE, których walutą jest euro. Eurosystem prowadzi jednolitą politykę pieniężną dla strefy euro.

Europejski Bank Centralny

Europejski Bank Centralny to najważniejsza instytucja UGW, utworzona na bazie Europejskiego Instytutu Walutowego. Formalna inauguracja działalności nastąpiła 1 czerwca 1998 r. Jest on instytucją niezależną od państw członkowskich, mającą osobowość prawną.

EBC jest odpowiedzialny za realizację zadań ESBC, czyli za:

- prowadzenie dla strefy euro jednolitej polityki pieniężnej, której głównym celem jest stabilizacja cen,
- prowadzenie operacji walutowych,
- utrzymanie oficjalnych rezerw walutowych i zarządzanie nimi,
- zapewnienie właściwego funkcjonowania systemów płatniczych.

EBC ma wyłączne prawo do wyrażania zgody na emisję banknotów w obszarze UGW. Banknoty może emitować sam EBC lub narodowe banki centralne krajów członkowskich UGW.

Siedzibą EBC jest Frankfurt nad Menem.

Organami decyzyjnymi EBC są: Rada Prezesów, Zarząd i Rada Ogólna.

Rada Prezesów składa się z Zarządu oraz prezesów narodowych banków centralnych sfery euro. Podejmuje ona decyzje konieczne dla realizacji zadań nałożonych na ESBC.

Zarząd składa się z przewodniczącego, wiceprzewodniczącego i 4 członków, których kadencja trwa 8 lat i nie jest odnawialna. Długość kadencji członków pierwszego Zarządu była zróżnicowana, tj. wiceprezes był mianowany na 4 lata, a pozostali członkowie na kadencje od 5 do 8 lat, co zapewniło ciągłość zarządzania. Zarząd jest odpowiedzialny za bieżące sprawy EBC - zgodnie z wytycznymi Rady Prezesów.

Rada Ogólna składa się z Prezesa i Wiceprezesa Zarządu oraz prezesów narodowych banków centralnych UE. Rada Ogólna pełni funkcje doradcze, wspomagające i administracyjne.”

Europejski Instytut Walutowy

Europejski Instytut Walutowy został powołany 1 stycznia 1994 r. jako załączek przyszłego Europejskiego Banku Centralnego. Głównym zadaniem EIW była kontrola przestrzegania zobowiązań wynikających z drugiego etapu tworzenia Unii Gospodarczej i Walutowej, w tym funkcjonowania Europejskiego Systemu Walutowego, oraz przygotowanie przejścia do trzeciego etapu tworzenia UGW. W czerwcu 1998 r. został przekształcony w Europejski Bank Centralny.

Europejski System Walutowy

Europejski System Walutowy został ustanowiony w 1979 r. w celu stabilizacji kursów walutowych krajów członkowskich Wspólnot Europejskich. Zakładał ścisłą koordynację polityki pieniężnej, ekonomicznej i budżetowej krajów ówczesnej "dziewiątki", a następnie "dwunastki". Ustalał dopuszczalny zakres wahań kursów. Z chwilą utworzenia unii walutowej i ustalenia sztywnych kursów wymiany między walutami narodowymi krajów członkowskich UGW, Europejski System Walutowy stracił rację bytu i przestał istnieć.

Mechanizm Kursów Walutowych (ERM)

Mechanizm Kursów Walutowych ERM (ang. Exchange Rate Mechanism) to mechanizm ustalania kursów walutowych w ramach Europejskiego Systemu Walutowego.

Ustalał dopuszczalne pasmo wahań kursów walut wchodzących do ERM: początkowo na $\pm 2,25\%$ (mimo to dla niektórych walut - eskudo, pesety, lira i funta - stosowano szerszy przedział do $\pm 6\%$), a w okresie kryzysu systemu, wywołanego recesją gospodarczą w 1993 r., pasmo to poszerzono do $\pm 15\%$.

Mechanizm Kursów Walutowych II (ERM II)

Mechanizm Kursów Walutowych II, ERM II (ang. Exchange Rate Mechanism II) jest systemem kursów walutowych łączącym waluty krajowe państw Unii Europejskiej oraz euro. Jednym z głównych celów systemu jest zapobieganie niedostosowaniu kursów realnych i nadmiernym fluktuacjom kursów nominalnych. Uczestnictwo w systemie polega na wyznaczeniu centralnego kursu waluty krajowej w stosunku do euro oraz dopuszczalnej marży wahań wokół kursu centralnego. Standardowa marża wahań wynosi $\pm 15\%$, jednakże na wniosek państwa członkowskiego może zostać zawężona.

Uczestnictwo w mechanizmie jest dobrowolne. Obecnie do ERM II należą cztery państwa: Dania, Estonia, Łotwa i Litwa, trzy z nich ze standardowym przedziałem wahań a Dania z przedziałem wahań zawężonym do $\pm 2,25\%$. Estonia i Litwa podjęły jednostronne zobowiązanie do utrzymywania poziomu kursów swoich walut na poziomie kursu centralnego, natomiast Łotwa jednostronnie ustaliła przedział wahań na poziomie $\pm 1,0\%$.

Nieodwołalne kursy wymiany

Nieodwołalne kursy wymiany, tj.:

- wzajemne kursy walut narodowych sfery euro,
- kurs euro wobec każdej z walut narodowych sfery euro,

zostały określone jako liczby złożone z sześciu znaczących cyfr (początkowe zero nie jest cyfrą znaczącą), które nie mogą być ani skracane, ani zaokrąglane podczas dokonywania przeliczeń.

Pakt Stabilności i Wzrostu

Pakt Stabilności i Wzrostu, składający się z uchwały Rady Europejskiej z 17 czerwca 1997 r. oraz dwóch rozporządzeń (1466/97 i 1467/97 z 7 lipca 1997 r.) zmodyfikowanych w 2005 r. (odpowiednio rozporządzeniami 1055/2005 i 1056/2005 z 27 czerwca 2005 r.), stanowi zabezpieczenie dla strefy euro przed nadmiernymi deficytami budżetowymi krajów UGW. Pakt zaleca, by w okresie normalnej koniunktury budżety publiczne były zrównoważone, natomiast w okresie gorszej koniunktury deficyt nie przekraczał 3% produktu krajowego brutto (PKB). Sankcje za przekroczenie tego wskaźnika przewidują obowiązek złożenia nieoprocentowanego depozytu stabilizacyjnego, który zostanie zamieniony na karę finansową, jeśli danemu krajowi nie uda się w ciągu 2 lat zlikwidować nadmiernego deficytu. Wysokość tych kar zawiera się w przedziale od 0,2 do 0,5% PKB, w zależności od skali przekroczenia referencyjnego wskaźnika 3%. Sankcji tych nie można zastosować wobec państw pozostających poza strefą euro.

ECU

European Currency Unit - umowna jednostka monetarna Europejskiego Systemu Walutowego, oparta na koszyku walut dwunastu krajów członkowskich Wspólnoty Europejskiej. 1 stycznia 1994 r., tj. z dniem rozpoczęcia drugiego etapu UGW, nastąpiło zamrożenie koszyka ECU. Z tego względu waluty narodowe państw, które wstąpiły do UE w 1995 r. (Austrii, Finlandii i Szwecji), nie zostały włączone do koszyka. ECU istniało od 1979 r., z biegiem czasu coraz częściej używane było jako samodzielna "waluta" w handlu oraz jako "waluta" emitowanych obligacji. Od 1 stycznia 1999 r. zostało zastąpione przez euro (przeliczone w stosunku 1:1).

Kryteria zbieżności

Kryteria zbieżności (ang. convergence criteria) to ustalone w Traktacie o Unii Europejskiej (tzw. Traktacie z Maastricht) kryteria, od których spełnienia uzależnione jest przyjęcie danego kraju członkowskiego Unii Europejskiej do strefy euro. Kryteria te to:

- stopa inflacji nie wyższa niż o 1,5 punktu procentowego od średniej stopy inflacji w trzech krajach UE, gdzie inflacja jest najniższa,
- długoterminowa stopa procentowa (mierzona na bazie 10-letnich obligacji skarbowych) nie przekraczająca o więcej niż 2 punkty procentowe średniej stóp procentowych występujących w 3 krajach UE o najniższej inflacji,
- deficyt budżetowy nie wyższy niż 3% PKB,
- dług publiczny nie większy niż 60% PKB,
- stabilny kurs wymiany w ciągu ostatnich 2 lat (bez dewaluacji waluty).

"Brak nakazu, brak zakazu"

Zasada "brak nakazu, brak zakazu" czy, innymi słowy, "nie można zmusić, nie można zabronić" została ogłoszona na spotkaniu Rady Europejskiej w Madrycie w 1995 r. jako obowiązująca dla Unii Gospodarczej i Walutowej w okresie przejściowym. Oznacza ona swobodę wyboru przez podmiot gospodarczy z obszaru UGW, którą walutą - narodową czy euro - będzie się w okresie przejściowym posługiwał.

Okres przejściowy

Jest to okres, w czasie którego w obrocie bezgotówkowym równolegle funkcjonują waluty narodowe oraz euro. Długość tego okresu nie może przekroczyć trzech lat. Zgodnie z zasadą „brak nakazu, brak zakazu” podmioty mają w tym czasie swobodę wyboru waluty w rozliczeniach bezgotówkowych. W okresie przejściowym krajowe banknoty i monety pozostają jedynym prawnym środkiem płatniczym. W przypadku pierwszych 11 państw strefy euro okres przejściowy trwał od 1 stycznia 1999 r. do 31 grudnia 2001 r., a w przypadku Grecji od 1 stycznia do 31 grudnia 2001 r.

Okres podwójnego obiegu pieniądza

Jest to okres, w którym gotówkowa postać zarówno euro, jak i walut narodowych państw strefy euro ma status prawnego środka płatniczego. W tym czasie są wycofywane z obiegu banknoty i monety walut narodowych. W przypadku pierwszych 12 państw strefy euro okres podwójnego obiegu trwał nie dłużej niż do 28 lutego 2002 r., a trzy państwa okres ten jeszcze skróciły: Holandia do 27 stycznia, Irlandia do 9 lutego i Francja do 17 lutego. W Niemczech marka niemiecka straciła status prawnego środka płatniczego już od 1 stycznia 2002 r., a do 28 lutego

posługiwanie się marką było możliwe jedynie w ograniczonym zakresie. Okres podwójnego obiegu tołara słoweńskiego i euro trwał od 1 do 14 stycznia 2007 r., funta cypryjskiego i euro oraz liry maltańskiej i euro od 1 do 31 stycznia 2008 r., natomiast korony słowackiej i euro od 1 do 16 stycznia 2009 r.

Zasada trójkąta

Zasada trójkąta to obowiązek przeliczania waluty narodowej jednego kraju UGW na walutę narodową innego kraju UGW wyłącznie za pośrednictwem euro (np. zamieniając marki niemieckie na franki francuskie DEM-EUR-FRF).

Zasada ciągłości kontraktów

Zasada ciągłości kontraktów, przedstawiona w rozporządzeniach Rady Unii Europejskiej, obejmuje zarówno umowy zawarte przed wejściem w życie trzeciego etapu UGW, jak i w okresie przejściowym. Zasada ta dotyczy instrumentów prawnych, którymi są: przepisy prawne, decyzje administracyjne, decyzje sądowe, umowy, jednostronne czynności prawne, instrumenty płatnicze oprócz banknotów i monet oraz pozostałe instrumenty odnoszące skutek prawny. Zasada ta oznacza, że z dniem 1 stycznia 1999 r. wszystkie odniesienia do ECU zostały zastąpione odniesieniami do euro w stosunku jeden do jednego (1 ECU = 1 EUR). Z dniem 1 stycznia 2002 r. (w przypadku Słowenii z dniem 1 stycznia 2007 r., w przypadku Cypru i Malty z dniem 1 stycznia 2008 r., natomiast w przypadku Słowacji z dniem 1 stycznia 2009 r.) wszystkie odniesienia do walut narodowych zostały zastąpione odniesieniami do euro (z zastosowaniem nieodwołalnych kursów wymiany). Wprowadzenie euro nie dało żadnej ze stron umowy prawa dokonywania jednostronnych zmian w kontraktach ani tym bardziej ich zerwania. Zmieniła się jedynie waluta oraz wartość kontraktu wynikająca z przeliczenia waluty narodowej na euro. Pozostałe elementy kontraktu pozostaną niezmienione.

EURIBOR

EURIBOR jest to stopa procentowa międzynarodowego rynku bankowego dla lokat w euro dla danego okresu (7 dni oraz od 1 do 12 miesięcy), wyrażona w stosunku rocznym, ustalana jako średnia kwotowań 57 pierwszorzędných banków, w tym 47 banków z obszaru Unii Gospodarczej i Walutowej, 4 banków z pozostałych krajów Unii Europejskiej oraz 6 banków spoza UE (4 banków amerykańskich, 1 banku szwajcarskiego i 1 banku japońskiego), o godz. 11 czasu brukselskiego.

EUROLIBOR

EUROLIBOR (tj. LIBOR dla euro) - stopa procentowa londyńskiego rynku międzybankowego dla lokat w euro dla danego okresu (7 dni oraz od 1 do 12 miesięcy), wyrażona w stosunku rocznym, ustalana jako średnia kwotowań 16 pierwszorzędných banków, o godz. 11 czasu londyńskiego.

SWIFT

SWIFT (ang. Society for Worldwide Interbank Financial Telecommunications), Towarzystwo ds. Światowej Międzybankowej Finansowej Telekomunikacji - elektroniczny system przekazywania pieniędzy między bankami, działający na zasadach niedochodowych, z centrum w Brukseli.

Monety bulionowe

Monetami bulionowymi nazywamy monety bite - za zgodą oficjalnych władz - z metali szlachetnych (głównie ze złota, srebra i platyny) w nieograniczonych z góry, dużych ilościach. Przeznaczane są na cele lokacyjne (inwestycyjne).

Zasada subsydiarności (pomocniczości)

Zasada, zgodnie z którą w dziedzinach, które nie należą do jej wyłącznej kompetencji, Unia podejmuje działania tylko wówczas i tylko w takim zakresie, w jakim cele zamierzonego działania nie mogą zostać osiągnięte w sposób wystarczający przez Państwa Członkowskie, zarówno na poziomie centralnym, jak i regionalnym oraz lokalnym, i jeśli ze względu na rozmiary lub skutki proponowanego działania możliwe jest lepsze ich osiągnięcie na poziomie Unii.